

NO FONDO DOS ESELLOS

Cabalo de Pura Raza Galega

XOSÉ LUIS MÉNDEZ FERRÍN

Nos vellos tratados de zootenia falábbase do cabalo celta, propio do Norte da península Ibérica, sempre estivo e resistente. Logo citábase o cabalo ibérico, propio do Centro e Sul, mais alto. O cabalo de Galicia recibía, dentro do citado tronco celta, diversos nomes. Un era o de falso galiciano ou falso galiciano (inclusivamente en Portugal). Burras decimóis familiares ás bestas e cabalos ceibas no monte. No Minho e Trás-Montes esta raza recibe o nome de gurrana (tamén en Lobios). O primeiro tratadista do noso cabalo, J. Rof Codina, chamouille a este pony galego, atendendo á súa altura. Ainda se fala dun cabalo de México e Sul dos EEUU de características supostamente semellantes ao galego que é moi apreciado baixo o nome de galicino.

Na segunda metade do século XX a masa xenética do cabalo galego sofreu unha considerable mestizaxe coa intención de facer máis corpulentas as animais. E así a raza foise desnaturalizando tanto en réxime de liberdade (25.000 cabezas de gado ceibas) como en réxime de vida estabulada ou media libre.

Así as cousas, a finais do século produciuse un movemento para a protección do noso cabalo, movemento que xunguiu diversas vontades e que obtivo o seu preceio na Xunta. Así, na Orde de 26 de setembro 1998 establecese a morfoloxía e abriuse o Libro Xensaloxícos da raza que se denominaría oficial e definitivamente (17 abril 2001) cabalo de Pura Raza Galega (PRG). Os caracteres raciais promulgados foron xeralmente aceites e volviu un cabalo pequeno, duro, resistente, de pelaxe castaña ou preta, que por primeira vez na súa historia milenaria adquiriu a condición de raza recoñecida. A Asociación do PRG ten nos montes de Covela (O Incio) unha manda de exemplares modélicos.

A partir daí multiplicáronse os concursos morfoloxícos e puxose en marcha un centro ad hoc en Sergude, ao pé da Compostela. Factores coadiuvantes, coma a restauración do ar antigo da andadura e a activación dunha rede de probas regulares desta modalidade hipica, contribuíron a revitalización da raza.

Os aspectos negativos da cuestión son estes: a fixación e identificación oficial do PRG non impedia que a masa dos cabalos ceibas seguisse o proceso de desnaturalización da raza autóctona, o que salta nos ollos ao asistirmos aos curros e rapas de Galicia, especialmente (pero non só) no Norte do País.

Rapa das bestas
en Mougas.

A situación levoalguns entendidos a pensar que era precisa e urgente a fundación dunha grande reserva oficial do cabalo PRG, en réxime de libertade e dependente da Xunta de Galicia. Unha manda importante asentariase nun espazo natural protexido forá do alcance de cabalos non controlados, do mesmo modo que os cabalos de Dülmen viven no Merfelder Bruch e os ponis irlandeses fan o proprio no parque nacional de Connemara. Fariase anualmente un curro (público) e separaríanse as cabezas de gado precisas conservando as más puras e perfectas. Mesmamente tensa considerado que unha das Illas Cies ou a de Ons podería, mesmo dentro dunha tradición literaria clásica, constituirse en principal reduto e santuario do cabalo galego, do mesmo modo que pode ser admirada unha horda de garranos (infelizmente non seleccionados) no parque nacional portugués da Peneda-Gerês. Evidentemente, a presenza dunha manda de cabalos bravos nas Cies ou Ons sería perfectamente compatíbel co carácter e fins do parque nacional. Actividades de observación e visitas didácticas programadas pola reserva contribuirían a difusión e coñecemento desta nosa importante realidade cultural.

No capítulo XV da primeira parte do Quixote, Cervantes conta como a Rocinante lle esperava a libido a vista das egas que levaban na súa recua uns arraivos gallegos (ou "yangüeses", pois oíqui Don Miguel formase un lio). Chamalle o autor a estas egas fases galicianas e tamén, un pouco avante la letra de Alvaro Cunqueiro, señores fases. Como vostedes lembrarán, os intentos do infeliz Rocinante por se "refocilar" coas bestas non tiveron éxito pos estas rexixitrono cos dentes e coas ferraduras e ainda os gallegos mollaron a sabor tanto no cabalo de Don Quixote coma nel mesmo e en Sancho Panza. Interésanos sinalar que a única raza equina que figura como tal no Quixote, perfectamente identificada, é a do gallego, asociado, pola súa resistencia, aos traballois (angueira) de transporte e carga. Moitos anos máis tarde, na primeira metade do século XVIII, o P. Sarmiento citaba o cabalo galego polo seu nome na divertida descripción que fu das exequias de Felipe V en Madrid.

Caixa postal

PEDRE

MÉNDEZ FERRÍN

"Pedro, efectivamente, é unha aldea e tamén unha parroquia (a propia Pedro, Vilachuntin, Formelos e mallo Serrapio son illas os catro núcleos formantes) en pleno val do Lores (rix que un pouco máis arriba lle chaman río do Pego, se cadra polos seus anchos e oscuros pozos...).

En Pedro, o do Pego ou o Lores falso grande porque recibe as augas do Quiroza e más as do río Pequeno que vén da estremoira parroquia da Corredoira no concello de Cotoade e na que existe un lugar chamado Molxeiro... Podíamos versar sobre a súa arquitectura popular característica, pedreca...; as súas rúas, caloxas e conxestas modelais (que quen cabo desde cando existe esa configuración); as súas alreas de canastros; o seu camiño... no medio daquela fraga chea de carballeiros, salgueiros, bídros, castileiros o, por fin,... a súa ponte, que un tal Petrus de Pedro, oriundo da veciña freguesía do Castro, reformou cando Imperaba o estilo gótico en Europa (A Pontapedre, que é como nós a chamamos o como debe ser

nomeada polos domais). Dali pra baixo, haberá agora uns douscentos anos, unha moza solca mol guapa e garrida, do nome Rosita, guindouse para non ser prendida e violada polas tropas napoleónicas. Non faltan na terra dos carñotos (alcáñicos así), ademais, un pequeno pazo (a Casa Grande) e nos cumios dos seus montes un nunca acabar de outeiros e cotos graníticos de ponais, penedos e laxas que son a pouzada, por súa vez, de pías, gretas e pequenas covas (todo propio desta clase de zoomorfología).

Xosé Antonio Melxuelro Roy

En entregas anteriores do Fondo dos ESELLOS apareceu, non sei ben por que, a aldea e freguesía de Pedro, pertencente ao concello de Corderedo, en Terra de Montes. Reproducimos parte dunha carta que nos

envia un fillo daquela localidade pola forza evocativa que amosa. Chamo a atención sobre a forma PONTAPEDRE, o non "Ponta Pedro" ou "Ponto de Pedro". Allí, como noutras partes de Galicia, fixoso derivar o nome dunha poboación e dunha ponte articulados coa proposición e (ou ad): PONTAPEDRE será pois "a ponte que conduce a Pedro". Do mesmo modo, na mita terra de Villanova e Celanova existen PONTEFECHAS, PONTAFREIXO e PONTALOMBA, ou sexa: as pontes que levan a Fechas, a Freixo e a Lomba. Pensado Tomé ten tratado nisto.

O nome correcto do ilustre avogado que en 1947 foi preso e acusado de pertencer a UIL é ROBERTO GONZÁLEZ PASTORIZA e non "Alberto" como eu, e non Alfonso Álvarez Gándara, equivocadamente consignado neste mesmo espacio.